

Počátky strojírenství a Přerovské strojírny

Počátky strojírenské výroby je jeden z nedůležitějších mezníků v rozvoji Přerova. V polovině 19 století (1841) po vzniku železničního uzlu se začal rozvíjet strojírenský průmysl. Přerovsko bylo původně hlavně zaměřeno na zemědělství a řemeslnou výrobu. Postupně byly zakládány továrničky. V roce 1852 zahájila provoz mědikovecká továrnička Vincence Henika a Josefa Mendla. Továrnička byla v místech dnešní Blahoslavové ulici č.p.72 a vchod byl z Jateční ulice. V roce 1864 byla již v činnosti také Triedrová sirobárna r.1843. Zeyerova dílna na výrobu vah a stříkaček. Největší stavbou v té době byla stavba i když z jiné oblasti z r.1859 Skenův cukrovar. V roce 1864 byla zahájena výroba zemědělských strojů klempíře Viléma Pleuse. V roce 1867 byla založena další továrna vy výrobu zemědělských strojů Václava Nohejl v dnešní ul.Za mlýnem a na to navazovala továrna J. Krátkého. firma Heinik se velmi rychle rozvíjela a proto vybudovala kolem r.1870 novou továrnu v polích u přerovského nádraží. Následně v téže době byla založena na zemědělské Stroje J. Kočího v Kratochvílové ul. V roce 1855 byl již sestaven Hugo Fiedlerem první parní stroj na území města pro výrobu škrobu z kukuřice. Dalším velmi zajímavým výrobkem firmy Füssel vodní trkač (r.1881) zařízení na výtlač vody do výšky. Krátce také působila firma Josef Kočí vyrábějící secí stroje na řádkové setí ruční i koňské.

V roce 1879 staví Füssel novou továrnu se slévárnou v dnešní tovární ul. Postupně vznikají konkurenční boje a převahu kolem r. 1890 získávají dvě firmy a to Krátky a Kokora. postupně docházelo ke spojování menších firem. V roce 1903 koupí zadluženou firmu učitele strojnické školy Aloise Macháčka jeho věřitel Jan Vítěz. Toto je jen tak stručná informace o vniku strojírenské výroby v Přerově. Velmi podrobně se touto problematikou zabývá Gustav

Položení základního kamene

Vožda, který napsal několik zajímavých publikací.

Většina přerovských firem existovala i přes válku fenik začal od r.1919 používat až do r.1945 název „ Henika dědici a spol“ . Firma Zier byla v roce 1876 zrušena. Firma Riedl Hugo byla v roce 1867 pronajata V.Nohejlovi ale v roce 1890 také zanikla.

Po válce se začal budovat strojírenský průmysl a v roce 1946 byl položen základní kámen Gottwaldových závodů později Přerovských strojíren. Strojírny se postupně staly největším strojírenským podnikem na střední Moravě. Velmi se podílely na rozvoji města ať se jednalo o bytovou výstavbu stavbu sportovišť a kulturních zařízení. Velmi podporovali sportovní činnost jak rekreační tak i závodní. Výroba byla zaměřena na výstavbu cementáren podobných zařízení, dále byla velmi kvalitní výroba spojek.

Stručně z historie - PŘEROVSKÉ STROJÍRNY

1950 - Podle § 4 a 7 zákona č. 103/1950 Sb. o národních podnicích průmyslových, v dohodě s ministerstvem financí, na základě zřizovací Jistiny ministra průmyslu č. 625/132391/50-V.-VI. ze dne 16. X. 1950, byl ustaven nový podnik, jehož název, sídlo a začlenění byly určeny následovně:

- název** - „Přerovské strojírnny, národní podnik“
- sídlo** - Přerov
- základní závod** - v Přerově
- podřízenost** - generálnímu řediteli pro těžké strojírenství

1951 - jako den vzniku označeno datum 1. I. 1951. Podle shora citované zřizovací listiny k tomuto datu byly do nového podniku začleněny z majetku národního podniku Keramostroj — Blansko pobočné závody:

1. závod v Přerově [dříve Heinik, Krátký a Belka]
2. závod ve stavbě v Přerově
3. závod ve Vlkoši (dříve Daněk)

Výměrem ministerstva průmyslu C. 57887/51-A-Í.-3, od 1. 11. 1951 přibyla ke jmenovaným závodům znárodněná podstata firmy „Blahut — strojírna a slévárna kovů v Přerově“.

Prozatímním vedením nového podniku byl jmenován ing. Sergej Kondruk (výměr z 2. V. 1951).

1953 - Dne 24. a 29. VIII. 1953 došlo k dohodě mezi Přerovskými strojírnami a nově utvořeným podnikem „Čs. automobilové opravny“ (později LIAZ) o přenechání objektu firmy Krátký pro hlavní provoz opraven. Slévárna v Komenského ulici č. 37 zůstala součástí Přerovských strojíren.

- Zatímním vedením podniku byl pověřen Václav Štaffa (ve firemním rejstříku zapsán 14. V. 1953).&"

1954 - Podnikovým ředitelem byl jmenován Bohuslav Straus.

1955 - Slévárna v Komenského ulici č. 37 byla zrušena a objekt předán přerovskému pivovaru.¹⁵⁶

1958 - Rozhodnutím ministra těžkého strojírenství čís. 6/41 ze dne 19. III. 1958 na základě § 35 zákona č. 51/1955 Sb. došlo ke sloučení

1. Keramostroje Blansko
2. Západočeských strojíren a sléváren, n. p. Dýšina (okres Plzeň)
3. Montáží energetických a keramických zařízení, n. p., Brno,

s Přerovskými strojírnami, n. p. Přerov a to ke dni 1. IV. 1958. Se souhlasem vlády Čs. republiky Přerovské strojírnny se staly vedoucím národním podnikem. Řediteli této nově vytvořené výrobně hospodářské jednotky (VH.J) byly dále podřízeny: Stavostroj Nové Město, n. p. Nové Město nad Metují a Podpoljanské strojírně, n. p. Detva. Výrobně hospodářská jednotka Přerovské strojírnny, n. p., byla podřízena ministerstvu těžkého strojírenství.¹⁵⁷

1959 - Počet podřízených podniků se rozšířil o závod v Horním Slavkově.

- 1961** - K 1. I. 1961 se vyčlenil závod Podpoljanské strojárně, n. p. Detva. Stal se součástí Závodů J. V. Stalina v Martině.
- 1962** - S platností od 1. V. 1962 jmenován nový ředitel podniku Stanislav Příkryl.
- Na základě usnesení vlády z 28. XI. 1962 a výnosu ministra paliv a energetiky byl z VHJ vyčleněn závod „Přerovské strojírný v Horním Slavkově“. Stal se součástí Severočeského hnědohelného revíru, ústřední dílny v Komořanech.
- V rámci úpravy struktury VHJ se staly podřízeným závodem i Montáže Přerov — závod
- 1963** - Stavostroj Nové Město nad Metují přestal být podřízeným podnikem a stal se součástí Přerovských strojíren.
- 1965** - Rozhodnutím ministerstva těžkého strojírenství č. 7/2-65 ze dne 3. VI. 1965 k datu 1. července 1965 byly sloučeny:
VHJ CKD Praha,
VHJ Čs. závody naftových motorů,
VHJ Přerovské strojírný pozůstávající ze základního závodu Přerov a Montáží Přerov.
- Nově ustavené seskupení obdrželo název „ČKD Praha, oborový podnik Praha". Dosavadní Přerovské strojírný, n. p., byl do tohoto seskupení začleněn jako závod Přerovské strojírný.
- 1968** - Od 1. října 1968 nastoupil do funkce ředitele závodu Přerovské strojírný inž. Milan Janout.
- 1969** - 1. ledna 1969 byl opět ustaven samostatný podnik „Přerovské strojírný, n. p. Přerov", který se člení na základní výrobní závod a závod Montáže.

Další odkazy: fotoarchiv

G. Vožda – stoletá tradice přerovského strojírenství